

STO LET ČESKÉ STÁTNOSTI

PRŮBĚH UDÁLOSTÍ OD ROKU 1913 AŽ 1920 PAMĚTNÍ KNIHA MĚSTA TRHOVÝ ŠTĚPÁNOV

(DOSLOVNÝ OPIS TEXTU)

Události v Trhovém Štěpánově od roku 1913 do roku 1920

V polovině září 1913 konány ve zdejší kraji veliké císařské manévry. Zdejší školy bylo použito jako vojenských kancelářů. Byl tu i císařský arcivévoda Bedřich, smutně pak proslulý ve světové válce jako krvavý „markýz Géro“.

Konány veliké přípravy k válce, jež o několik měsíců vypukla. Německý militarismus zasáhl i Rakousko. Zbrojeno na všech stranách „na udržení míru“. 23. října 1913 přijel na Konopiště německý císař Vilém II., aby smluvil s arcivévodou Ferdinandem de Este válečný plán. Kdo tušil, co se připravuje pro český národ v přepychových komnatách starého zámku?

Úlevou pro zdejší kraj bylo zřízení expositury okresního hejtmanství ve Vlašimi, jež slavnostně otevřena 1. prosince 1913. Správou úřadu pověřen JUDr. Jaroslav Hendrych.

28. května 1913 zapálil blesk domek č. 91, který úplně shořel a s ním i stodola Ferd. Lejčka.

Rozpočet obce na rok 1914: Příjem 6.208,64 K. vydání 8.958 K. Nedostatek 2.749,36 K se uhradí 50 % přirážkou k přímým daním.

Světová válka

V nešťastném roce 1914 dozrává světový konflikt, vyvolaný německou rozpínavostí a násilným tlakem na východ – „Drang nach Osten“. Německý imperialismus, jemuž nestačilo Alsasko a Lotrinsko, chtěl se vybit až v Rusku, na Balkáně a v Mezopotamii, kde hledal uvolnění cesty do Indie a na daleký Východ. Bismarck vštípil Němcům do krve myšlenku, že jen oni jsou povoláni k tomu, aby byli vůdčím národem v Evropě, který by vládl těm, kteří si vládnout neuměli, a to v první řadě Slovanům. Vilém II., opojený slavomamem a úspěchy, dobývací politiky, snil jen o moci a světovládě a plnil horečně arsenály municí všech druhů, aby udržel „ozbrojený mír“ v Evropě do té doby, kdy se mu naskytne první příležitost k uskutečnění německé nadvlády nad světem. Dávno bylo umluveno: Slované musí býti pohlceni vlnou germánského panství! Když se podařilo německým diplomatům ovlivnit Rakousko, Bulharsko, Turecko a konečně i Itálii, začaly se brzy rýsovat na obzoru fronty nastávajících krvavých zápasů mezi ústředními mocnostmi a čtyřdohodou.

Šlo jen o to, aby bylo vyprovokováno slabé Srbsko. Stalo se tak obrovskými manévry při srbských hranicích v Bosně, na kterou si dávno činili Srbové nároky. A tak došlo na památný „Vidov dan“ /28. června 1914/ k atentátu v Sarajevě, jemuž padl v oběť rakouský následník trůnu Franz Ferdinand de Este.

Rakouská vláda obvinila z účasti na atentátu Srbsko, poslala do Bělehradu ultimatum, které bylo nejen výrazem opovržení, ale znamenalo konec nezávislého a svobodného Srbska. Všecky pokusy o smír byly marné. Začala světová válka. 28. července 1914 vyhlášena po celé říši rakouské mobilisace. Za **pláče žen a dětí** opouštěli otcové, bratři a synové své nejdražší, aby na sebe oblékli nenáviděný stejnokroj císařský a s vražednou zbraní vyrazili proti bratrům – Slovanům.

Bylo to právě v neděli 26. července 1914 – asi okolo 4. hodiny odpoledne přijel z politického úřadu na velocipedu do Štěpánova úředník a vylepil na rohu vyhlášku o mobilisaci. Byla to výzva vojákům do 39 let, aby neprodleně odcestovali ke svým plukům. Druhého dne byl celý kraj na nohou. Za nářku a pláče byli vyprovázeni vojáci, jako by šli na popravu. Kdo se z nich vrátí?

V lidu byla nálada protirakouská, všichni si přejí, aby se Rakousko již po prvním nárazu rozsypalo. O vytoužených nadějích mluví se všude, s úzkostí se čeká, co bude dál. Krajem jdou hlasy, že to dlouho trvat nebude, moderní zbraně ukončí válku co nevidět.

Lidé však nevěří, vybírají vklady. Nastává nouze o drobné peníze. Každý pásne po stříbre a zlatě. V nouzi o drobné lidé trhají papírové peníze na polovinu i na čtvrtinu. Nové peníze jsou tištěny na mizerném papíře – lid jim říká „úplavice“. Aby bylo zamezeno překotnému vybírání vkladů, bylo vydáno moratorium /příročí/, tj. poshovění pohledávek. Banky vyplácely měsíčně z běžného účtu 5%, nejméně 400 K. na vkladní knížky 200 K., kampeličky nejvýše 50 K.

Ministerstvo obchodu a vnitra dovoluje zabaviti a prohlížeti podezřelé balíky bez udání důvodů. Listové tajemství je zrušeno. Jsou vydávána nová a nová nařízení proti lichvářům a šířitelům poplašných zpráv, proti „domácím nepřátelům“, ale nikdo na ně nedbá. Roste úplatkářství, protekce, korupce.

V každé obci je zřízena žňová komise, která se má starat o hospodářskou sklizeň. Hned na počátku války byli odebráni hospodářům odvedení koně. Někde zůstali lidé bez potahu.

Na pokřik, že nebude potřebných potravin apod., vrhají se lidé na obchody a bezhlavě kupují zásoby. Kdo se opozdí, musí čekat třeba dva týdny na nové zboží – zdražené.

V září svolávají vojáky do 42 let – druhá výzva! Výcvik trvá 6 – 8 neděl a staří mužové jsou hnáni na frontu. V říjnu došlo i na domobranu – od 20 do 23 let. Nastávají nové odvody. U nás bylo ze 42 odvedeno 35 mužů.

Ceny: 1q pšenice 38 K, 1 q žita 32 K, 1 q ječmene 22 K, 1 q ovsa 10 K, 1 kg pšeničné mouky 68 K, živá husa 3,20 K.

Každý hltá zprávy z bojišť, nikdo však nevěří, co píše noviny. Lidé si vykládají vše naopak. Židé jsou největšími rakouskými vlastenci a udavači. Sbírá se starý kov, za zlaté prsteny dostávají „vlastenci“ železné kroužky s nápisem: „Zlato za železo“. Děti ve škole musí dělat cupaninu, sbírají na čaj ostružinové listí, vybírat peníze na vlnu pro vojáky a pletou z ní punčochy. Každý se bojí projevit své mínění z obavy, aby nebyl zatčen. Přesto se udržuje v lidu národní povědomí. Hubuje se na odvody. Po dobytí Bělehradu přišlo nařízení, aby byly vyvěšeny prapory, ale byly jen na škole a na kostele. Lid musel jít na „děkovné“ bohoslužby, když se začala zpívat rakouská hymna „Zachovej nám, Hospodine“, odešlo všecko ostentativně z kostela. Později bylo nařízeno, že každou neděli po mši má se zpívat hymna. Strážmistr Antonín Froněk chodil každou neděli do kostela a dával pozor na odcházející. Následovalo pak předvolávání na četnickou stanici, výslech, šikanování. Froněk byl nejobávanější osobou v kraji. Jeho rukama procházely žádosti, podpory atd. On z toho bídu ovšem neměl!

Rodinám, jejichž příslušník byl na vojně, platily se podpory: na rodiče, děti, dědečka, babičku atd. Peněz je dost, ale ještě více lehkomylnosti a marnotratnictví. Stát si pomáhá: tiskne peníze ve dne v noci... .

Říšská ústava je zrušena, vládne libovůle byrokratů. Čeští poslanci jsou většinou zatčeni. Když byl odváděn posl. Klofáč, pravil na nádraží jeden učitel: „Chudák, ten českému národu jistě neublížil!“ Udal ho vlastenec – žid a učitel byl suspendován bez peněz – ač sloužil 36 let! Běda tomu, kdo přeslechl zpívat hymnu a nepovstal! Trest 12 měsíců! Voják musí být pyšný a šťastný, že smí bojovat za Jeho Veličenstvo císaře pána a za vlast! Četnictvo má právo vykonati kdykoli a kdekoli domácí prohlídku. Dopisy se otvírají a censurují. Nepohodlný učitel Weigl byl přeložen ze Soutic do Popovic.

Po rodinách se šíří jistý druh spiritismu. Téměř v každém domě mají čarovný stoleček, který klepe a předpovídá budoucnost. Přicházejí zprávy o hrozném utrpení vojska na frontách: úplavice, skvrnitý tyf, neštovice, ztrnutí šije, vši, omrzlé údy, hlad, smrt... .

Rok 1915

Jeden za druhým odchází na frontu. Císař slibuje manifestem „Milým národům“, že každý bude odměněn za vlastenectví. Jsou odměněni hladem. Úřady nabádají k šetření s potravinami. Ceny potravin stoupají. Dne 3. února byl prvý soupis zásob. Na jednu osobu se ponechává 9 kg obilí nebo 7,2 kg mouky. Ostatní se musí prodat za stanovené ceny státu. Nesmí se péci samožitný chléb: 50% žitná mouka, ostatní ječná, kukuřičná, bramborová. Lidé však obilí uschovávají. Přicházejí rekvisice, berou, co najdou.

Přehlídka a odvody, nastupování starých i mladých nováčků k vojsku za smutného zpěvu a melancholických zvuků tahací harmoniky – na čas ticho, pak zase nanovo. A do toho pláč opuštěných žen, dětí, starců a stařen. Občas přijde někdo na dovolenou – hladový, špinavý, zavšivený, v roztrhané uniformě. Sňatky se uzavírají ponejvíce jen vojenské: ženich v zákopec, jde však s nevěstou k oltáři jeho zástupce.

V březnu přišlo sem 36 uprchlíků z Haliče, vesměs židů. Lidé je nenávidí, protože dostávají veliké podpory a jsou příčinou nového zdražení. Na co přišli, skupili, vyvezli a drazze prodali.

Přišly zprávy, že jsou Rusové u Krakova a míří na Moravu. Lidé se na ně těší, že přijdou až sem, a mnozí šetří pro ně mouku na chléb. Úřady nařídily vydávání lístků na odběr veškerých mlýnských výrobků. Smíme sníst denně jen 200 gramů chleba nebo jiných moučných výrobků. V dubnu vykonaly děti povinnou sbírku kovů - sebraly 5 kg!!!

Mezi lidmi kolují anekdoty: Hlas v Karpatech: Jak je ti, Rakousko? Ozvěna: Ach. Ouzko! – Jsi, Rakousko, mocné? – Ozvěna: Moc ne! Popěvek: Marie Terezie prohrála Slezsko, František Josef prohraje všecko!

Nastaly nové odvody mužů do 42 let. U nás odvedeno 19 lidí. Domobrana rozšířena od 18 do 50 let. Divoké zprávy z bojišť: 28. pražský pluk přešel k Rusům! Americký parník Lusitanie potopen německou ponorkou! Amerika vstoupí

do války! 23. května 1915 vypověděla Itálie Rakousku válku. Lid se těší, že bude brzy konec. Ale Rakousko si stále troufá: nařídilo spisovat a sbírat mosazné kliky na válku. Nálada v říši se přiostrhuje proti Čechům. České pluky, na něž není spolehnouti, jsou překládány do Uher. Benešovsky se stěhuje do Bekěš Čaby. Učitelé jsou nuceni, aby nachly školní mládež pro válku. K slavnosti musejí být pozvány místní korporace. Přichází i strážmistr Froněk se zlatými šňůrami, v povznešené náladě. Peněz mezi lidmi přibývá. Ženy dostávají až 300 K měsíční podpory. Nešetří se. Divadla, kabarety, biografy plné! Žije se rozmařile – také ovoce války. 10. srpna je odvod do 50 let. Tatíci jsou na vojně se syny. Posvátná osoba panovníkova slaví narozeniny. Ve škole ani v domácnosti se nesmí objevit slovanské barvy. Odstraněny znaky české koruny, pokladničky Ústřední matice školské, persekuce přibývá. Ani na krabičkách od zápalek nesmí být tři barvy. Rusové ustoupili za Brest. Císařští si troufají. Smíme býti už jen c. k. Rakušany.

Od 22. srpna se vydává mouka a chléb na chlebenky – nejdříve na týden, později na 14 dní a měsíc. Dávka se snižuje s 200 g na 150 až 120 gramů. Lichva a křesťaví bují. Skupují se tajně potraviny a prodávají se dále pod ruku. Každý vydělává, a když se to dostane konsumentovi, je cena úžasná. Do Prahy se všecko „lifruje“ za hrozné ceny. Na všecko jsou ceny maximální, ale chceš –li co dostat, musíš řádně přeplatit. Keřasové bohatnou. Úřady nic nevypátrají, protože i úředníci jsou podplaceni. I jim se chce jíst. Někde bylo zboží na nádraží nebo obilí v mlýnech zabaveno, ale lid ho nedostal. Ztratilo se mezi úředníky. Nejvýnosnější obchody byly: hokynářství, řeznictví a uzenářství. Přednosta dráhy kupuje zelí, krouhá je do kádí a připravuje k prodeji, až bude zle. Katecheta kupuje hřibata, aby je později zpeněžil. Skupuje se mléko, dolévá vodou a prodává v Praze: 1 litr za 5 K. Nejvíce vydělávají lidé, kteří mají slevu na dráze. Na venkov přichází však také množství měšťanů, zvláště z Prahy, vyměňují za šperky, kusy šatstva apod. potraviny. Je těžko poslouchat jejich nárek nad bídou v Praze. Stává se však často, že jim draze koupené potraviny vezmou četníci nebo zřízenci na potravní čáře. Jízda vlakem je velice obtížná: všude plno kufrů, ranců, pytlů s brambory apod. Hlad a bída v městech vzrůstá. Persekuce přibývá, žaláře jsou přeplněny. Naši nejlepší lidé jsou zavřeni a souzeni. Kramář, Klofáč, Machar a Scheiner půjdou před soud. Masaryk se zachránil za hranicemi. Byl suspendován a zbaven platu. Jeho byt zapečetěn.

Volně mlíti je zakázáno. Vydávají se mlecí lístky podle počtu osob v domácnosti. Ve mlýnech je přísná kontrola. Běda mlynáři, byl-li přistižen, že mele někomu bez lístku! Obilí se zbaví, následuje pokuta. Lidé si pomáhají podplácením četníků a úředníků. Mlecí lístky vydávali starostové obcí, později hospodářské rady. Hospodářská rada obsahovala u nás obce: Trhový Štěpánov, Javorník, Chlum, Dalkovice, Dubovka, Střečov, Soutice, Kalná, Černýš, Sedmpany, Dubějovice. Hosp. rada řídila zásobování moukou na lístky. V každé obci byly aprovizáčnické komise, které řídily zásobování „nesamozásobitelů“ mlecími výrobky. Mlynáři měli zlaté časy. Dostávali od lidí cukr, kávu, med, kořalku apod., jen aby lidem semleli bez lístků. Škola trpí zasahováním rakušáckého inspektora Vojtěcha Fencla. Děti se mají vychovávat v duchu rakousko-vojenském, hoši jsou cvičeni „po vojensku“. Inspektor dbá, aby žáci uměli zpívat bezvadně rakouskou hymnu, nutí, aby znali básničky k oslavě „vznešeného“ panujícího rodu, data o císaři a jeho rodině, nařizuje, že třídy mají býti vyzdobeny rakouskými praporky. Knihy, které by projevovaly odpor proti Němcům, netily předků panujícího rodu, které by válku líčily jako zlo, vyražují se z knihoven. V náhradu se dostávají knihy z c.k. knihoskladu, historie panovníků, poučení o válečném umění apod. Nařízen i výcvik vojenský od 16. do 18. let. Jsou stále vojenské odvody a schopní „narukují“. Domy osiří, k práci zůstávají jen ženy a děti. Obecní zastupitelstvo jde k hejtmanovi, přimlouvá se za odvedeného hospodáře, jemuž zemřela žena, a zůstávají jen nedospělé děti. C. k. okresní hejtman odpovídá: „Stát potřebuje jen vojáky!“ Tak mluví syn české matky. Odrodilc: Dr. Hejda! A takových je všude plno. Je málo kanonů a munice, proto stát nařizuje zabavení předmětů z drahých kovů. I gumové obruče a automobily se zabavují.

Dne 16. října 1915 vypovědělo Bulharsko válku Srbsku, které je tak napadeno ze dvou stran, ustupuje, lid je ničen, všecko pustošeno. A Rakousko hlásí do světa: Zvítězíme, pokoříme, zničíme!

Příjem obce v roce 1915: 6.476,54 K, vydání 7.198,97 K.

ROK 1916

začal novým nadělením. Válečná povinnost rozšířena na muže do 55 let! Pomalu půjdou na vojnu dědečkové s vnuky. I sedmnáctiletí hoši oblékají už vojenský kabát. V únoru již pátý soupis zásob. Vydány železné 20 halíře. 1. března 1916 zemřel učitel Veselý jako vojín v Budapešti. Rekvisice! Lidé schovávají zásoby do země, hnoje, slámy, kde se dá. Často se stává, že jim to někdo pak ukradne. Mnoho zásob přichází tak nazmar. Lidé předcházejí rekvirující vojáky jídlem, aby byli milosrdní.

Od 1. května zaveden „letní čas“, aby se více udělalo. V létě sem přišli první zajatci na práci do dvora: 2 Rusové a 2 Armeni.

Obec se nachází ve finanční tísní. Již v minulém roce upomínala Zemská banka o zaplacení půjček, Okresní záložna ve Vlašimi žalovala obec. Něco bylo zaplaceno, prodán kus lesa, vše na dluhy. Úřady nutí k upisování válečné půjčky. Velikou horlivost v tomto směru projevil c. k. okr. školní inspektor Fencel. Učitelé nuceni k tomu, aby svým vlivem působili na obyvatelstvo. Kdo chtěl jít na dovolenou, kdo měl nedorozumění s úřady, mohl se vykoupit upsáním válečné půjčky. Veškeré obecní jmění, sirotčí fondy atd. jdou na půjčku. I naše město muselo upisovat: 203 K, 11.925 K, 41.000 K, 117.000 K atd. – celkem osm jich bylo, po válce jsme dostali 58,50 Kč! Obec si musela vypůjčit, aby mohla upsat: Dluhy tím rostly, obecní přirážky také. K tomu sbírky na Červený kříž, na invalidy, na vánoční dary vojínům, na sirotky po padlých, na vojenské hroby atd. I školní děti musely sbírat.

Čeští novináři byli násilím nuceni otiskovati články, v nichž se velebrilo Rakousko, císař, c. k. armáda a zostouzel prof. Masaryk a nejlepší mužové národa. Zprávy z bojišť byly zúmyslně zkráceny, aby se lid nedověděl pravdy. Proto jim nikdo nevěřil. Lidé četli mezi řádky opak.

Zavedeny bezmasé dny – tři v týdnu. Četníci prohlíželi lidem i hrnce na plotně. Došla zpráva, že dr. Kramář a mnozí jiní byli odsouzeni na smrt. Později dostal milost – 15 letý žalář.

26. listopadu 1916 zemřel nenáviděný císař Franz Josef Poslední. Byly arci smuteční bohoslužby, ale lid přijímal zprávu lhostejně, s nadějí, že se blíží konec. V prosinci přicházejí zprávy o ústupu Rumunů. Němci řadí ve Vlašské nížině. Je zde již 20 zajatců. Nikdo však se s nimi nesmí stýkat. Řídící Mrvík z Jablonné byl suspendován za to, že hostil v hospodě Rusy. Ovzduší k nevydržení!

ROK 1917

Krutá zima, mrazy až 26 stupňů. Všude bída o uhlí a dříví. Zásoby jsou rekvirovány pro pekárny a nemocnice. V mnohých školách se neučí. Ještě 27. března se jezdilo na saních.

Skoro všechny potřeby jsou na lístky. Máme chlebenky, cukřenky, moučeny, tučeny, masenky, bramborenky, mýdlenky, šatenky, botenky, lístky na cikorii, sodu, svíčky, petrolej, koření. Někdy však bylo těžko i na lístky něco dostat. Kupovalo se pod rukou za keťaské ceny. Maximální cena cukru byla 80 hal., pod rukou 14 – 20 korun.

Lidé museli stát hodiny před prodejny, než se na ně dostalo. Už o půlnoci byli mnozí před krámem. Poslední však na mnoze nedostávali ničeho. Později se lidé hladu bouřili, ale vojenské bodáky hlad utišily.

Přede žněmi 1917 byl lid rekvisicemi tak vyčerpán, že se i mnozí hospodáři hlásili o chlebovou mouku. Na osobu ponecháno 60 kg bramborů. Staly se případy, že byla pobrána lidem i sadba, takže zůstala pole úhorem. Mnoho bramborů ve státních skladištích pomrzlo, proto se dávala lidem bílá řepa – tuřín. Štěpánov měl odevzdati 360 q obilí. Do žni se nechává 70 kg na osobu. Chléb se má mísit v pilinách místo v mouce. Mladý jetel se má sušit a rozemílat na mouku. Do mouky se melou kaštiny, místo tabáku se kouří bramborová nať, višňové listí apod. Chléb není k jídlu.

Vojákům dávají tuřín, kyselé zelí, sušené smrduté tresky, marmeládu z řepy. Vojáci prchají z kasáren, žebrají po vesnicích. Zato důstojníci hladu nemají. Na frontách si chovají vepře i krávy, pořádají hostiny, pijí víno a jedí sladké dorty. Při tom udržují nadšený duch armády kulkami. Vlašimský okres má dodat měsíčně 300 kusů dobytka. Nyní až 1100. Štěpánov v květnu 36 kusů. Kdo se vydává na cestu, musí se zásobit potravinami, poněvadž na cestě nic nedostane. Zajatcům se daří nejhůře. Dostávají polévku z kopřivového listí, k tomu kyselé zelí a dost. Dělalí se pokusy zhotovit mouku ze slámy. Aby nemuseli jít vojáci na frontu, ničí si zdraví: užívají jedy. Na frontě se úmyslně zraňují, stříkají do krve cukr, petrolej, jen aby se dostali do nemocnic a domů. Mnozí to zaplatili životem nebo se stali mrzáky. Raněných je všude plno, mrzáků až běda!

13. března přišla zpráva o revoluci v Rusku. Bude konec vojny? Lidé trnou strachy, že by Rakousko mohlo vyhrát. Co by bylo s českým národem? 18. března přišla do Štěpánova vojenská komise a sebrala zvony – celkem 823,5 kg v ceně 3294 K.

10. dubna 1917 vypovídá Amerika válku Německu pro bezohledný ponorkový boj. V květnu učinili čeští spisovatelé (150) projev českým poslancům, aby na říšské radě, svolané po dlouhé době k 30. květnu, zastávali neochvějně práva českého národa. Tam Čechové ústy předsedy Staňka učinili státoprávní opatření, že žádají samostatnost. Jako by začínalo svítat. Vídeň se bojí. Kramář je propuštěn ze žaláře.

2. července se vyznamenali čeští legionáři u Zborova. Zprávy o legiích pronikají do vlasti a vyvolávají zvláštní pocity. Blíží se svoboda?

Velké sucho na jaře, v létě. Úroda poloviční proti dřívějším rokům. Lidé mají hlad, proto sekají obilí předčasně, suší zrní a melou na domácích šrotovnicích. Vše se děje tajně. Ve městech se dostává na rodinu na 3 dny 1 kg brambor. Venkované musí na polích hlídat v noci své brambory. Není krmiva, proto jsou povoleny nucené porážky. Na osobu je ponecháno do příští sklizně: 2 q brambor, pro prasnice 5 q, část na sadbu. Ostatní zabaveno. Peněz přibývá, všude vládne obchod výměnný jako za starých časů. Jeden zdejší krejčí si dal na dveře ceduli: Za peníze nešiji. Věc za věc a jen za potraviny. Nejhuře jsou na tom města: hlad! Noviny však vědí o bídě jen v Rusku, Anglii, Francii.

9. listopadu se zmocnili bolševici vlády v Rusku. Kdo tuší, co tento zvrát přinese světu?

Rok 1918

Přibývá drahoty, ale také požitkářství. Utrácí se nad míru v očekávání, že peníze budou bezcenné.

Dne 6. ledna sešli se v Praze zástupcové českého lidu, volení na zemské sněmy: český, moravský a slezský, jakož i do říšské rady, aby za předsednictví poslance Staňka zdůraznili požadavky českého národa v t. zv. „tříkrálové deklaraci“. Dne 9. února 1918 přišlo nařízení, aby byly vyvěšeny prapory z nadšení, že je uzavřen mír s Ukrajinou. Nadšení však nikde není. Němci táhnou do nitra Ruska. 13. dubna se koná v Praze veliká manifestace českého národa s Jihoslovany a s Vlasy. Spisovatel Alois Jirásek předčítá přísahu: „...Vytrváme, dokud nezvítězíme – až pozdravíme samostatnost svého národa!“ Všude vládne nadšení, do srdcí lidských je vlévána nová naděje. Persekuje se mírně pod tlakem událostí vnitřních i zahraničních. Cítíme, že se blíží konec války.

Rekvisice však řadí krutě dále – nejvíce v Čechách. Vláda patrně cítí, že Čechy ztratí, proto se rabuje. Rekviruje se každý týden. Není už ani rádného potahu, mnohá pole zůstávají neoseta. Na 10 měr ponechána jedna kráva, na 30 měr jedna kráva a vůl. Ostatní zrekvírováno. Bída a drahota vrcholí přede žněmi. 1 q pšenice prodáván od keřasů za 600 – 1000 K, v průmyslových krajích až za 1600 K, mouka za 50 K, máslo za 80 K, vepřové maso 40 K, v Praze 50 K, (1kg). Za vepře 50 kg těžkého 2000 K. Učitel dostává měsíčně 304 K.

Přirůstek na hřiběti za rok obnáší až 10.000 K. Na osobu předepsána dávka mouky na týden: 1150 gramů nesamozásobitelé, 1850 g těžce pracující.

Státní tiskárny nestačí tisknout peníze. Před převratem bylo jich v oběhu za 32 miliard. Válka stojí denně 49 miliard K. V nedostatku krmiva strhují lidé slaměné střechy a krmí dobytek. Na drahách a poštách se úžasně krade. Nikde není záruky, že zboží správně dojde. A vypátrati zloděje – nelze. Lid se už nebojí. Veřejně se mluví a zpívá proti válce. V Čechách přes zákaz úřadů se vybírá národní daň. Poslanec Staněk chválil v říšské radě české legie, které zachránily Calais a Paříž. Na západní frontě Němci ustupují. V Bulharsku je průlom fronty a kapitulace. Mezitím se šíří všude španělská chřipka. U nás každý den někdo umírá.

22. října 1918 vydává americký president Wilson 14 bodů jakožto podmínky k ujednání míru. Říše rakousko-uherská se již neuznává. Je třeba jednat se zástupci jednotlivých národů. Na všech frontách je rozvrat. Vše prchá bez kázně domů. Vojáci odhazují císařské odznaky. Masaryk, Beneš a Štefánik připravují svobodu. Vše staré, zpráchnivělé se boří, Rakousko se hroutí v trosky, na nich povstává svoboda ujařmených národů. Ve Vídni začínají bouře. Němci prchají za Rýn.

Právo vítězí nad násilím, pravda nad lží, svoboda nad porobou. Válka je u konce.

Svoboda

Po čem jsme prahli, dlouho toužili, proč jsme trpěli a umírali, co jsme jen šepem a tajně vyslovovali, stalo se skutekem: po třístaletém otroctví usmála se na nás s v o b o d a – tak nečekané, tak mile, že se nám ani věřit nechtělo, že se sen stává skutečností, vytoužená pohádka pravdou. Jsme svobodni! Povstal znovu český lev, rozlámal okovy, ubil dvouhlavého orla rakouského. Dne 27. října 1918 přijalo Rakousko 14 bodů Wilsonových. Radostná zvěst o samostatnosti letí do Prahy a po všech českých nivách, probouzí jásot v ubitých srdcích, radostný výkřik a pláč..

Nastává blažený, v českých dějinách zlatým písmem zapsaný **28. říjen 1918, den SVOBODY, DEN ZROZENÍ ČESKOSLOVENSKÉHO STÁTU, DEN PÍSNÍ A JÁSOTU, DEN VELIKÉHO SB RATŘENÍ, ZAPOMENUTÍ, DEN VELIKÝCH SLIBŮ A NADĚJÍ.**

Česká samostatnost byla v Praze vyhlášena za zpěvu a hudby – „salonní revoluce!“ – bezpočetné zástupy táhnou za obrovského nadšení ulicemi, lidé se objímají a slzí štěstím. Všude krev, modrá, blankytná jako to nebe nad šťastnými hlavami.

Trhový Štěpánov po světové válce

První zpráva o převratu v Praze zaletěla do našeho města 28. října 1918 ve 4,20 hod. odpoledne. Byl to telegram ministra železnic Dr. Zahradníka na zdejší staniční úřad, aby byl zadržen vývoz všech potravin. Večer se sešli přední občané v restauraci u nádraží, kde náhodou přítomný železniční úředník z Prahy vypravoval události posledních dnů. V restauraci byli přítomni též dva četníci. Ti koukali! Druhého dne se objevily po městě prapory. Když pak noviny potvrdily zprávy o převratu, shromáždili učitelé školní děti a oznámili jim velikou událost, že konečně směji jim říci pravdu, že spadly z nás okovy a nastává nová doba ve svobodném státě Československém. S chodby byly odstraněny všechny obrazy z doby poroby, na stěnu pověšen velký obraz „Žižka před Kutnou Horou, který dříve na rozkaz insp. Fencla musel býti odstraněn. Všude se odstraňují rakouské „orlíčky“ a všechny památky ze zhaslé slávy císařské. Lidé shodili orla na poště a tabulku na četnické stanici.

Národní výbor v Praze převzal do svých rukou veškerou moc a vydal první čl. zákon o změnách a podobně. Dle příkladu národního výboru v Praze utvořily se národní výbory okresní a místní, které si vzaly za úkol udržovati pořádek a bezpečnost. Místní výbor ve Štěpánově sestaven takto: Ant. Hospergr, předseda. Členové: Boh. Křečan, říd. učitel, Josef Mánek, učitel, Frant. Hataš, učitel, Frant. Kozlík, učitel, Frant. Kopecký, kaplan, Em. Kepka, rolník, František Tomaides, rolník, Josef Hospergr, rolník. Duší výboru byl učitel Křečan, který také tento výbor sestavil. Střetl se také hned s četníky, kteří nechtěli odstranit rakouské odznaky, tvrdíce, že nemají dosud nic úředního. Veřejnému nátlaku však přece nakonec povolili. Všude nastala radost a nadšení, všude se nabádalo k pořádku a klidu.

Ve všech obcích se oslavuje samostatnost. U nás se tak stalo 8. listopadu 1918. Byl to snad nejvelkolepější den v našem městě od doby jeho trvání. Večer před slavností byla illumenace. Ač byl veliký nedostatek svíček, přece nebylo okna, kde by se nezaskvěly aspoň dvě svíce. V některých oknech bylo několik osvětlených transparentů. Nejlepší byly ve škole: české znaky. Na radnici s nápisem: Z krve vaší, legionáři, vzešla naše svoboda. Před sedmou hodinou večer seřadili se zástupové u školy: hudba, hasiči, selky a sedláci v krojích. Průvod prošel osvětleným městem do restaurace. Tam se sedělo za stoly a zpívaly se národní písně. Druhého dne byl národní svátek. Domy byly ověnceny chvojí a nad mnohými vlály české prapory. Ve městě byly postaveny dvě slavnostní brány: v ulici a na rohu u Vobeckých (V Bráně (s nápisem: Vítej nám, svobodo! V 9 hodin byl sraz na konci ulice. Průvod zahájilo banderium, za ním šla školní mládež s praporem a s praporky, družičky, dívky, hoši v národních krojích, hudba, zástupcové města, obcí a úřadů, hasičské sbory, živnostenské spolky s prapory, občané, občanky, četa hasičů – lidstva řada nepřehledná! Průvod šel kolem radnice po náměstí, k hořejší řadě domů, kde stála tribuna. Kolem ní se shromáždil průvod. Hudba zahrála národní hymnu. Na tribuně řečnil Antonín Hospergr, starosta. Ozývaly se výkřiky: Hanba Rakousku! Po řeči byl spálen rakouský prapor. Všichni se ohlíželi na přítomného strážmistra, jak naň patřil – celý zsinalý. Poté byla vykonána přísaha věrnosti, Československému státu: městská rada, učitelský sbor, dopravní úředníci (traťmistr a pošt mistr), strážmistr, hasiči, řemeslníci a všechen lid místnímu národnímu výboru jakožto zástupci národního výboru v Praze – slib věrnosti nynější naší vládě. Provoláváním slávy se průvod rozešel.

Dne 15. listopadu sešli se národní shromáždění (revoluční) v počtu 256 osob. Předsedou byl zvolen poslanec Tomášek. Po slavnostní řeči ministerského předsedy byl zvolen presidentem republiky osvoboditel českého národa Tomáš G. Masaryk, který stále ještě dlel za hranicemi, aby dovršil osvobození vlasti a národa.

Československé vojsko obsazuje Slovensko a svádí krvavé bitky s Maďary, kteří stále ještě nechápou, že se přiblížil konec jejich nadvlády nad Slováky.

Úřední skončení světové války se stalo dne 11. listopadu 1918 o 12. hodině polední, kdy Němci podepsali podmínky příměří, o nichž se má jednati na konferenci ve Versailles.

Radost z převratu byla nevýslovná. Ceny potravin a potřeb z počátku klesly, ale zanedlouho nastalo nové zdražování. Kráva stála 9.000 K, pár volů 14.000 K, 16.000 K, pár hřibat 20.000 K, pár koní až 40.000 K. Lidé začali znovu lehkomyšlně žít, dobře se chtěli mít, ale bez práce. Vůdcové národa varují před takovým způsobem života, ale marně. I u nás byla každou neděli taneční zábava, pokaždé v jiném hostinci a utrácely se tak tisíce.

Okresní školní inspektor Vojtěch Fencel, Rakušák a ctitel Jeho veličenstva, musel odstoupit. Stalo se tak na vzrušující učitelské konferenci v Benešově, kde byl vykázán ze schůze.

Konečně jsme se dočkali i příjezdu prvního presidenta Tomáše G. Masaryka do osvobozené Prahy. Bylo to 21. prosince 1918. Jako král vjížděl do staroslavného města, posvěceného krví mučedníků, aby s Hradčan, sídla českých králů, spravoval náš stát, o kterém se nám ani nesnilo. Lidé plakali radostí, vítali milovaného „tatička“ s nadšením, jakého zde jistě nebylo od dob krále Jiřího Poděbradského. Praha se stápla v záři praporů a květů, každé české srdce zabušilo při pohledu na muže, který vyšel z našich řad, byl předurčen Všemohoucím za osvoboditele, vůdce a hlavu šťastného národa. Začínáme žít nový národní život, budujeme vlastní stánek, připravujeme lepší budoucnost svým dětem. Co však je tu ještě práce, veliké práce, aby národ, zvyklý na dlouhé otroctví, na ohýbání hřbetů, na lízání knuty, stal se vnitřně svobodným, demokratickým, novým národem, zapáleným pro vysoké ideály, hlávané Husem a Komenským a posvěcené krví mučedníků! Jsme hodni nabyté svobody?

Rok 1919

Po překvapujících změnách a nadšení vrací se život opět do starých kolejí. Lid se ohlíží nejen po radovánkách, ale i po tom, jak by z nových poměrů těžil. Mnozí mají vlastenectví jen v ústech a na účet svobody se obohacují. Do vysokých úřadů se nahrnulo dost lidí neschopných a politických straníků. Starý byrokratismus zvedl hlavu. I venkov jeví nespokojenost, zvláště má-li platit daně. Krádeže na drahách a poštách trvají. Je ovšem těžko změnit poměry přes noc. Nutno stavět od základů, převychovávat národ, který se naučil dívat se na stát jako na instituci vyděračskou, kterou ošiditi a okrásti není hříchem, ale spíše zásluhou. Pomalu si uvědomujeme, že budujeme nyní pro sebe, pro své děti, a poškozovat stát znamená škodit sobě.

Vojáci se vrátili z vojny, pomalu se vrací i vojíní ze zajetí. Začátkem května 1919 se jedná o přijetí obvodního lékaře MUDr. Višňovského z Davle do Trhového Štěpánova. Ve městě není však možno naléztí byt, proto se usnesla správní komise, že bude byt zřízen v radnici, a to z hostinské místnosti a z bytu, jež obývá strážmistr Froněk. Stavitel Letáček vypracoval rozpočet na 7.269,65 K. Pivovaru v Benešově, který měl pronajaty hostinské místnosti, dána výpověď. Správní komise rozhodla: poskytnouti obvodnímu lékaři zdarma byt a 500 K na hotovosti, pro koně ponechá mu obec bezplatně i louku k užívání. Lékař bude za to povinen léčiti místní chudé zdarma. Nastala nová potíž kam umístit četnickou stanic. Po bezvýsledném hledání po městě upraven byt v přízemí místo dosavadního hostince.

Lékařem v Trhovém Štěpánově stal se MUDr. Jar. Riedl, pro něhož upraven byt v radnici nákladem 20.000 K. Zahájil praxi 4. dubna 1919 jako první obvodní lékař v Trhovém Štěpánově.

Doposud mělo město na krku několik polských uprchlíků – Židů. Poněvadž utvořením polské republiky patřili nyní do cizího státu, byli vypovězeni.

6. dubna 1919 započato se stavbou silnice do Střechova. Toho času provedeny v Trhovém Štěpánově první republikánské volby a dne 19. července 1919 přejímá nové obecní zastupitelstvo od odstoupující správní komise správu obce. Zvoleni jsou: Josef Nebřenský – starostou, František Načeradský – náměstkem. Členové výboru: Jan Chobot, Vojtěch Špička, Jan Brůna, K. Zeman, Josef Zadák, č.12, Josef Tomaides, Josef Hospergr, Josef Hrubec, Josef Vendr, Jan Vávra, Jan Tříška, Ant. Novotný, Václav Svoboda, Ant. Kulík, Emanuel Kepka, pokladník.

Důležitou událostí v dějinách republiky byly nové změny ve finančnictví: Kolkování rakouských peněz, spořitelních knížek a dluhopisů. Byla to výborná myšlenka Dr. Rašína, který touto cestou zachránil naši valutu od katastrofy, jež zastihla sousední Rakousko, Maďarsko a zvláště Německo, kde mnoho lidí přišlo nevinně o celý majetek. Zdejší občané přinesli k místní záložně Kampeličce 258.000 K, mnozí však vyhnuli se povinnosti doma a odnesli peníze do Vlašimi.

Ženy se domohly ve svobodném státě hlasovacího práva a tím také možnosti zasahovati činně do politiky a veřejného života.

Štěpánov dostal nového faráře v osobě P. Josefa Šacha, který byl doposud kaplanem v Benešově.

Na Slovensku je veliký nedostatek učitelstva a úřednictva. Odcházejí tam tisíce našich lidí, aby pomohli.

Maďaři učinili vpád na Slovensko. Naše vláda vyhlásila mobilizaci. Vojáci – mezi nimi i zdejší učitel Josef Chramosta – odcházejí ke svým plukům, bránit hranice Slovenska.

Dne 5. a 6. července po celé vlasti konány okázalé Husovy slavnosti. Národ chtěl ve svobodném státě projevit tak úctu k mučedníku kostnickému. Husův svátek – 6. července – uzákoněn. V předvečer památného dne zapálena u židovského hřbitova hranice. Řečnil učitel Mánek, který se pak každoročně staral o tyto slavnosti. Dne 6. července

uspořádán tábor lidu na památném Kostelíku, kde stávala kdysi husitská kaple. K četnému obecnstvu promluví zde Dr. Razim z Vlašimi.

Koncem července jmenován pro benešovský okres nový školní inspektor Dr. F. A. Soukup, který provedl ve školách mnohé změny.

V Panském mlýně vypukl požár, shořela stodola. V tomto roce opravena radnice.

Učitel Kozlík odchází na Slovensko, aby se stal správcem školy v Handlové.

30. září 1919 napadl sníh na 60 cm. Všude plno závějí a ležel do poloviny listopadu. V polích zůstaly brambory, cukrovka a zelí. Nebylo možno zaset všude obilí.

V roce 1919 se narodilo v městě (i s Lhotou) 16 hochů a 16 dívek, zemřelo 8 mužů a 13 žen, oddáno 24 párů.

Rok 1920

V roce 1919 a 1920 vraceli se zajatci do vlasti, s nimi také přicházeli legionáři, všude oslavovaní. Již se také zjistilo, kteří vojáci jsou mrtví: 41 našich mužů spí věčný sen na bojištích a nikdy se nevrátí do rodné obce k svým drahým. Všech, kteří odešli od nás na vojnu, bylo přes 200, z nich 41 padlo, 35 bylo zajatých, legionářů 16. Připojujeme jména zajatých a domů se vrátivších – legionáři jsou p r o l o ž e n i :

1. B r ů n a František, č. 58 – zajat na ital. bojišti
2. Č í ž e k Karel, č. 11 – v Itálii
3. Hospergr Florian, č. 83 – v Rusku
4. Chvojka Antonín, č. 36 – v Srbsku
5. Chvojka Augustin – zemřel
6. C h v o j k a Štěpán, č. 81, v Srbsku
7. J o h a n i s František, č. 70 – v Rusku
8. K a d l e č e k Jan, č. 78 – v Itálii
9. K r e j s a Stanislav, č. 85 – v Rusku
10. Kořen Josef, č. 103 – v Rusku
11. Kořen Oldřich, č. 103 – v Rusku
12. Kott František, č. 94 – v Rusku
13. Kufrer Václav, č. 44 – v Srbsku
14. Motyčka Jan, č. 121 – v Rusku
15. N e d ě l a František, č. 189 – v Itálii
16. N e d ě l a Josef, č. 217 – v Itálii
17. Novák Antonín, č. 222 – v Srbsku
18. Novák František, č. 206 – v Rusku (zůstal)
19. Pazour Antonín, č. 118 – v Rusku
20. P l á š i l Antonín, č. 142 – v Rusku
21. Popek Jan, č. 19 – v Rusku
22. S m u t n ý Václav, č. 116 – v Rusku
23. Smutný Antonín, č. 116 – v Rusku
24. S v o b o d a Josef, č. 24 – v Rusku
25. Šamša František, č. 180 – v Rusku
26. Š p i č k a Josef, č. 21 – v Itálii
27. Š p i č k a Karel, č. 21 – v Rusku
28. Tichý Václav, č. 4 – v Rusku
29. Tomaides Antonín, č. 115 – v Rusku
30. T o m a i d e s Jan, č. 125 v Rusku
31. V a ň á č Štěpán, č. 199 – v Srbsku
32. Veselý Antonín, č. 96 – v Rusku
33. Vobecký František, č. 181 – v Rusku
34. Z a d á k Václav, č. 197 – v Itálii
35. Zeman Antonín, č. 123 – v Rusku.

V Trhovém Štěpánově se narodil roku 1882, v domě č. 178 – hrdina

FRANTIŠEK TOMAIDES,

Legionář, popravený rakouskou soldateskou na italském bojišti. Jeho otec byl obecním strážníkem (František Tomaides), matka Marie. Syn František se vyučil pekařství. Narukoval na srbské bojiště, kde byl zajat. Přes Albanii dostal se do Itálie, kde vstoupil do čsl. legie a bojoval proti Rakousku. Byl však zajat a v italském městě Oderzo popraven 22. května 1918. O jeho popravě uveřejnil očitý svědek Jar. Valeš v Národních listech 21. 4. 1921 toto:

„Bylo to v červnové ofensivě na Piavě roku 1918, kdy shodou okolností byl jsem nuceně svědkem přesmutného tohoto aktu, jehož děj se odehrával v italském městě Oderzu a který z myslí mé nikdy nevymizí. Vzpomínám, jak spoutáni již, oči zakryty, by nikdy více nespatriili své rodné vlasti, za niž bojovali, svých nejdražších – postaveni byli na schůdky provisorně sbité, a klidně očekávali smrt neúprosnou. Ticho vůkol nastalo, kdy silným hlasem prvý hrdina volá: „Pozdravujte Čechy! Pozdravujte Čechy!“ – Druhý, na nějž řada přichází, stejně dojemně volá: „Pozdravujte Čechy!“ K nevyličení mohutně působí naprostý klid a odhodlanost třetího, který uprostřed Maďarů mohutným hlasem volá: „Pozdravujte nastokrát, co jsem měl v Praze tolik rád!“ A doplňuje: „Pozdravujte Čechy!“ V okamžiku na to konec života. Tak hrdinně dovedli umíratí pro vlast naši legionáři a jména těchto tří byla: Vincenc Hýtl, Václav Ryba a František Tomaides. Čest jejich památce!“

Jak již vzpomenuto, ve světové válce zahynulo z Trhového Štěpánova 41 mužů. Uvádíme jejich jména:

1. Josef Bílek, truhlář, nar. 1893, smrt v Zagoře 1915, č. domu 54
2. Antonín Borek, krejčí, č. 27, nar. 1889, neznámý – v Taškentu
3. Hynek Boušek, obuv. č. 204, nar. 1876, Hodonín 1918 – malarie
4. Josef Cigler, obuv., č. 209, nar. 1891, Seravalla 1918
5. Karel Cigler, č. 212, nar. 1892, utonul u Bělehradu 1914
6. Vojtěch Čermák, č. 100, nar. 1896, u Doberdo 1916
7. Gustav Dub, č. 195, nar. 1892, u Balingradu 1915
8. Antonín Dycka, obuv., č. 89, nar. 1883, v Karpatech 1915

9. František Fantyš, č. 9, Lhota, nar. 1884, Itálie 1917
10. Josef Hataš, č. 46, nar. 1879, Srbsko 1915
11. František Hospergr, krejčí, nar. 1873, doma 1921
12. Jaroslav Hospergr, č. 47, nar. 1916 -?-
13. Josef Hospergr, rolník, nar. 1875, č. 84, Rusko 1915
14. Antonín Chvojka, kolář, č. 36, nar. 1893, v Srbsku 1915
15. Otakar Hýla, č. 209, nar. 1895, Smíchov
16. František Johanis, truhlář, nar. 1881, č. 46, Morkjejev 1917
17. Josef Johanis, č. 119, nar. 1877, Broumov 1917
18. Josef Kotrč, č. 145, nar. 1899, Itálie 1917
19. Karel Kott, zahradník, č. 76, nar. 1889, Itálie 1916
20. Josef Kubát, povozník, č. 114, nar. 1874, Ottynia 1916
21. Josef Kulík, Lhota, č. 7, nar. 1883, při převozu ze Srbska do Itálie 1915
22. František Lejček, č. 90, nar. -?-
23. Antonín Lichtenberg, č. 101, nar. 1882, v Srbsku 1914
24. František Matějů, strojník, č. 16, nar. 1893, Rusko 1915
25. Jan Motyčka, truhlář, č. 73, nar. 1890, v Srbsku 1914
26. Josef Motyčka, krejčí, č. 73, nar. 1896, Mariinsk 1919
27. Josef Neděla, obuv., č. 177, nar. 1893, Uhry 1915
28. Antonín Pazour, obuv., č. 118, nar. 1894, Rusko 1918
29. Karel Pazour, truhlář, č. 118, nar. 1897, Itálie 1917
30. František Šamša, krejčí, č. 181, nar. 1894, Itálie 1916
31. Antonín Tomaides, rolník, č. 137, nar. 1886, Karpaty, 1915
32. František Tomaides, pekař, č. 178, nar. 1882, Oderzo 1918, popraven
33. Rudolf Tomaides, obuv., č. 17, nar. 1889, Rusko 1917
34. Jan Tříška, řezník, č. 57, nar. 1897, Itálie 1917
35. Josef Tříška, řezník, č. 57, nar. 1890, doma – tuberkulóza 1919
36. Antonín Veselka, Lhota, č. 13, nar. 1890, Srbsko (na cestě do Uher.)
37. František Veselý, učitel, č. 61, nar. 1892, Budapešť 1916
38. Václav Veselý, kožišník, č. 96, nar. 1888, Pětikostelí 1914
39. Antonín Vobecký, krejčí, č. 181, nar. 1890, Srbsko 1915
40. Jan Vošický, č. 80, nar. 1890, Rusko 1915
41. Josef Vošický, pekař, č. 80, nar. 1883, Rusko 1915

Z uvedených odpočívají na zdejších hřbitově: František Hospergr, Josef Johanis, (převezen mrtvý z Broumova), František Veselý (převezen z Budapešti), Josef Tříška, zemřel doma.

Ve válce zranění a invalidi:

1. Albrecht Augustin, č. 9, amputované chodidlo
2. Borek Vojtěch, č. 27, raněn do nohy
3. Drnovec Antonín, č. 24, zraněn šrapnelem do boku. Ztrat. 2 žebra
4. Hospergr Bohuslav, č. 86: strhané šlachy na dlani.
5. Johanis Josef, č. 70: prostřelená pravá ruka
6. Machovský František, č. 64, 2 chromé prsty u pravé ruky
7. Novák Antonín, č. 222, ztráta prstů u nohy
8. Novotný Antonín, č. 134: amputovaná noha
9. Pokorný Karel, č. 111, raněn kolenní kloub u nohy
10. Šiška Inocenc, č. 53: kloub u ruky odstraněn
11. Vobecký Josef, č. 181, prostřeleny plíce

Osvobození občané pochopili význam vzdělání. Proto se jedná o zřízení měšťanské školy, která však otevřena až r. 1923.

Ve dnech 16. – 19. února 1919 provedeno sčítání lidu:

Počet domů – Štěpánov 218, Lhota 16, celkem 234.

Národní nadšení zachvacuje Štěpánov tou měrou, že se obecní zastupitelstvo usnáší 25. března 1920: „Ku přání většiny obyvatelstva usneseno jednomyslně požádati zdejší farní úřad, aby veškeré bohoslužby i církevní obřady byly vykonávány v jazyce českém. „Farní úřad ovšem vyhověti nemohl.

Obec žádá ministerstvo pošt a telegrafů o zřízení telegrafu a telefonu.

V dubnu vysázena Paseka, Na zálesí a Pod lomem: 11.700 sazenic smrčků s modřínem v ceně 1400 Kč. Dělníkům se platilo 6 Kč denně, dohlížitelům 10 Kč denně.

Obecní zastupitelstvo se usneslo upsati na státní prémiovou půjčku (půjčka práce) 1000 Kč. Členové zastupitelstva agitují dům od domu, aby občané hodně upisovali.

27. května 1920 zvolilo Národní shromáždění T. G. Masaryka prezidentem Československé republiky k veliké radosti obyvatelstva.

Počet žactva na zdejší obecné škole na počátku šk. roku 1919/20: hochů 147, dívek 155, všech 302. Na konci šk. roku: hochů 133, dívek 145, všech 278. Kromě 2 izraelitů všichni katolíci.

V listopadu 1920 přičiněním učitele St. Krejsy založena ve Štěpánově tělocvičná jednota Sokol. Na příspěvcích se sešlo 4000 Kč, dalších 4000 Kč opatřeno půjčkou a zakoupeno tělocvičné náradí. Muži, dívky a dorost pilně cvičili, takže již 6. července 1921 mohli se činně účastniti veřejného cvičení Blanické župy ve Vlašimi.

Pamětní kniha Města Trhový Štěpánov